Sumonyi Zoltán

# *Vörös kaviár tölgyfa hordóban*

## **Vészi Endréről**

A 80-as évek elején a szovjet írószövetség meghívására hat-nyolc-fős küldöttséggel utaztunk Moszkvába. A Seremetyjevói repülőtéren szokás szerint várt ránk egy tolmács, aki miután összeterelte a delegáció tagjait, bemutatkozott. „Imre Imrovics vagyok – mondta –, egy hétig kivételesen én leszek itt a tolmácsuk meg az idegenvezetőjük is. De nehogy azt higgyék, hogy nekem ez a foglalkozásom! Csak most, a szabadságolásom idejére vállaltam el a tolmácskodást, de hogy mi az igazi munkám, ne is kérdezzék, mert azt nem árulhatom el." Aztán beterelt bennünket egy mikrobuszba, és elindultunk Moszkva belvárosa felé.

Már beértünk a városba, amikor Imre Imrovics kimutatott egy nagy szürke épületre. „Látják ott azt a hatalmas házat? Na, hát ott van az én valódi munkahelyem. De hogy ez micsoda, ne is kérdezzék, mert azt nem mondhatom meg!" Csak ekkor ütötte meg a fülemet ez a mondat, pedig már mintha hallottam volna a repülőtéren is. Majd magyarázkodva folytatta: „Most, hogy egy időre szabadságoltak, idegi alapon, hát elvállaltam, hogy tolmácsolok maguknak." Igen, mintha már ezt is hallottam volna, bár az új volt, hogy „idegi alapon", s akkor megrúgtam a mellettem ülő Rózsa Endre lábát, hogy ne is válaszoljunk, mert Imre Imrovics vagy nyilvánvalóan provokátor, vagy még nyilvánvalóban hülye, idegi alapon.

A Peking Szállóban, ahol az írószövetség vendégeit szokták elszállásolni, elhelyezkedtünk a szobáinkban, de mielőtt Imre Imrovics magunkra hagyott bennünket, még elmondta, hogy itt most ne nagyon rendezkedjünk be, mert délután hatra jön értünk, és vonattal megyünk tovább Rigába. Csakhogy neki már nem lesz ideje bemenni a fizetéséért az igazi munkahelyére, mert még haza kell mennie néhány személyes holmiért, úgyhogy tudnánk-e neki húsz rubelt kölcsönözni? Három nap múlva visszajövünk Moszkvába, s akkor majd megadja. Persze, nem akarhattuk, hogy az idegi alapon szabadságolt Imre Imrovics egy fillér nélkül utazzon, s Rózsa Bandival összedobtuk a húsz rubelt.

A pályaudvaron nyolc-tíz moszkvai író csatlakozott hozzánk, s az ismerkedés és barátkozás erősítésére mindjárt az étkezőkocsiba mentünk, ahol már vacsorára terítettek: halak, kaviár, pezsgő, vodka. Néhány óra múlva aztán olyan barátságos lett a hangulat, hogy Imre

Imrovics megsúgta az asztalunknál ülő Lázár Istvánnak, hogy nem akarja nagydobra verni, de a két utolsó kört már ő rendelte, csak momentán nincs nála elég pénz, és tudna-e neki tizenöt rubelt kölcsönözni? Szigorúan csak kölcsön, mert a valódi munkahelyén rengeteg pénze van, gondolhatja, tiszti fizetés, de erről egy szót se, senkinek!

Reggelre kissé bágyadtan érkezünk meg Rigába, ahol a lett erdőügyi miniszter (?) várt bennünket tíz-tizenkét helyi író társaságában. Ott volt két ismerősöm is, a Petőfi-fordító, bajuszos Laimonis Kamara, ő *„Járnak, kelnek sokan zöld mezőben"* kiáltással fogadott, meg a fiatal Maris Caklais, aki később a lett PEN elnöke, majd húsz évvel később az első független rigai kormány minisztere volt. Az immáron huszonöt-harminc főre duzzadt delegáció autóbusszal ment ki az erdőügyi minisztérium vendégházába, ahol az első napot csak jótékony szaunázással töltöttük; meztelenül rohangáltunk a derékig érő fűben a szauna és a Daugava folyó valamelyik mellékága között. Másnap pedig megkezdődött a tanácskozás a természet és a folyómedrek védelmének fontosságáról, a folyók eltérítésének vagy megfordításának káros következményeiről, bár akkor még nem nagyon értettük ennek a számunkra érthetetlenül heves vitának a politikai jelentőségét.

Visszatérve Moszkvába, ott is annyi programot szerveztek, hogy szegény Imre Imrovicsnak megint nem maradt ideje bemenni az igazi munkahelyére, így csekély tartozásait sem tudta már megadni. „Hanem, ismertek ti egy Vészi Endre nevű írót? – kérdezte búcsúzáskor. – Mert holnap reggel ő érkezik a feleségével, és velük még a Krímbe is le kell mennem. Két hét az írók alkotóházában. Az talán nyugodtabb lesz. Kipihenem magamat. Na, jó utat, fiúk!"

Vészit jól ismertem, sok kitűnő hangjátékot írt, az *„Értünk is fussatok, paripák"* című verseskötetét együtt mutattuk be Hegedüs D. Gézával, úgyhogy amint hazaértem, felhívtam, hogy figyelmeztessem.

– Igen, kérlek, éppen csomagolunk – mondta a telefonba – három hétre megyünk. Tudod, összegyűlt némi honoráriumom, és úgy gondoltam, hogy azt ott föléljük. Mit? Hogy mire vigyázzak? Ugyan, kérlek! Csak nem képzeled, hogy át tud verni egy Imre Imrovics? Engem?!"

Három hét múlva csörgött a telefonom.

– Szervusz, itt Vészi Endre – mondta nyöszörgő hangon. – Hát kérlek szépen, igazad volt. Nem hittem volna. A harmadik napon, mielőtt indultunk a Krímbe, Imre Imrovics megkérdezte, hogy szeretjük-e azt a nagy szemű vörös kaviárt? Mert ő igazából egy olyan helyen dolgozik, de azt nem mondhatja meg, hogy hol, ne is kérdezzük, tehát az

ő munkahelyén, a különleges ellátmányban részesíthetők boltjában tud nekem szerezni ilyen vörös kaviárt, mindössze száz rubelért, ötkilós kiszerelésben, kis tölgyfa hordóban. Ha most odaadom neki a pénzt, ő mindjárt megrendeli, és mire visszajövünk, már át is vehetjük. Hát persze, gondold el, kinek ne érne meg száz rubelt öt kiló vörös kaviár? Tölgyfa hordóban! Amikor visszamentünk Moszkvába, kérdeztem Imre Imrovicstól, hogy hol van a kaviár? Mondja, hogy az nagyon jó helyen van, bent az igazi munkahelyén, jégen tartják, de mivel még három napig itt leszünk, majd csak az indulás előtt hozza el, mert annak jégen kell lenni.

Ma reggel aztán taxival jött értünk a Peking Szállodába, s akkor mondtam, hogy most már megnézném azt a kis tölgyfa hordót. Biztosan a csomagtartóban van, majd én bepakolom mellé a poggyászainkat! Azt mondja, ó hát azt ő már kivitte a repülőtérre, ott egy szolgálati mélyhűtőbe tették, legyek csak egészen nyugodt, ott majd megkapjuk. Mert akkor már egy kicsit nyugtalan voltam, de hát velünk jön, gondoltam, így csak nem verhet át.

Mielőtt becsekkoltunk, kérdezem, hogy hát hol van az a szolgálati mélyhűtő? Azt mondja Imre Imrovics, hogy ott lesz azon az elektromos targoncán, amivel a csomagokat viszik a géphez. Ő most már oda nem jöhet ki velünk, mert nincs nála az útlevele, de menjek csak oda a katonákhoz, öten állnak a beszálló lépcső mellett, és a sorban a másodiknak csak annyit mondjak, hogy „Imre – ikra". Kaviárt ne mondjak, mert azt nem értik. Csak annyit, hogy „Imre – ikra".

Kimentünk a betonra, és tényleg, ott állt öt katona szuronyos puskával a lépcső mellett, és mondom a másodiknak, hogy „Imre – ikra". Az meg csak rám mordul, hogy „davaj!" És int a fejével, hogy menjek fel a lépcsőn. Gondoltam, hogy ez biztosan nem szabályos üzlet, nem adhatja ide a többiek szemeláttára, ezért megvártuk, amíg mindenki fölmegy a gépre, s akkor egészen közel hajolva súgtam a katonának, hogy „Imre – ikra". Erre az fölrántotta a puska szíját, és a tussal úgy a bordáim alá vágott, hogy még most is alig kapok levegőt. Ketten támogattak föl a lépcsőn.

– Hát, kérlek szépen – mondta elhaló hangon búcsúzva Vészi Endre –, engem utoljára egy csendőr vágott így vesén a puskatussal, 1943-ban.